

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МОРСЬКОГО
СТРАХУВАННЯ»**

Виконавець:
студент ЦЗФН

Ольховський Дмитро Васильович

/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент

Лапіна Ірина Сергіївна

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми кваліфікаційної роботи незаперечна, адже морське страхування, як один з найдавніших видів страхування, не втрачає свого значення і в сучасних умовах. Це звичайно внаслідок того, що незважаючи на науково-технічний прогрес та значні досягнення в області логістики та перевезення, досить нерозсудливо відмовлятися від морського транспортування.

Експлуатація будь-якого морського судна несе потенційний ризик можливих втрат та збитків, яких може зазнати власник або фрахтувальник судна, власник вантажу, перевізник тощо, а обсяг збитків, пов'язаний з обставинами конкретної морської аварії, часто перевищує фінансові можливості вказаних осіб. Вирішенню проблем відшкодування завданих збитків і покликане слугувати морське страхування як система захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб на випадок морської небезпеки.

При виборі страхувальника необхідно враховувати багато чинників. У тому числі:

- наявність значних страхових резервів;
- захист перестрахування;
- наявність розгалуженої мережі представників;

Питання, пов'язані зі страхуванням міжнародних вантажоперевезень на морському транспорті, управлінням ризиками в торговому мореплаванні, забезпеченням безпеки вантажоперевезень, розглянуті в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Т.М. Артюх, В.А. Бабенко, В.Д. Базилевич, Л.Ю. Балакірев, О.О. Балобанов, Р.Й. Бачо, В.А. Васильєв, А.С. Головачов, О.М. Гончаренко, Г.Л. Губіна, А.Н. Залетов, Л.Л. Кінашук, Ю.М. Клапків, О.М. Климюк, Н.О. Коваленко, Ю.О. Костенко, С.О. Кузнецов, О.В. Літвінова, І.О. Манько, С.С. Осадець, Т.А. Ротова, О.С. Світлична, М.Д. Чорняк, Л.А. Шило, Н.В. Яременко.

Водночас більшість досліджень присвячена загальним питанням морського страхування, безпеки, мореплавання та вантажоперевезень, що дає змогу відзначити недостатню розробленість проблем страхування вантажоперевезень морським транспортом. Проте певні питання потребують подальшого дослідження з урахуванням процесів глобалізації та інтернаціоналізації фінансових ринків. До таких питань слід віднести зміну стратегії в розвитку нових послуг, продуктів та інструментів, виявлення чинників, що ідентифікують загрози функціонуванню страхового ринку.

Таким чином, якщо взяти до уваги проблеми сучасного морського страхування, його основні показники та питання вдосконалення страхового захисту необхідними є подальші дослідження системи морського страхування.

Метою дослідження є дослідження теоретичних аспектів видів та форм морського страхування та аналіз розвитку даного сектору ринку в Україні, виокремлення основних проблем, що гальмують розвиток даної

галузі страхування, порівнюючи із європейськими темпами та визначення перспектив її розвитку.

Завдання дослідження:

- визначити сутність поняття «морське страхування»;
- визначити економічний зміст, охарактеризувати види та форми морського страхування;
- проаналізувати сучасний стан ринку даного виду страхування в Україні;
- оцінити ефективність діяльності страхових компаній у галузі морського страхування в Україні на прикладі ПРАТ «АСК ІНГО Україна»;
- дослідити зарубіжний досвід у розвитку морського страхування;
- визначити актуальні проблеми та перспективи розвитку морського страхування.

Об'єктом дослідження є економічні процеси здійснення послуг по морському страхуванню страховою компанією ПРАТ «АСК ІНГО Україна».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні основи формування та надання послуг з морського страхування, проблеми та шляхи вирішення, що виникають в даному виді страхування, а також перспективні напрямки розвитку ринку морського страхування України.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовувалися такі загальні та конкретні наукові методи дослідження: структурно-логічний аналіз (при побудові структури роботи); аналіз, синтез, системна оцінка (при з'ясуванні понять); індукція; метод угруповань; метод економічного аналізу (при оцінці динаміки та структури основних показників діяльності страхової компанії); метод графічного аналізу (для кращого сприйняття основних показників діяльності страхової компанії); конкретизація тощо.

Інформаційна база дослідження. Методологічною і теоретичною основою дипломної роботи є ідеї, положення, які висвітлені в статтях, монографіях, наукових публікаціях вітчизняних та зарубіжних вчених з питань сутності, видів, виміру обсягів морського страхування, проблем і шляхів їх вирішення. Також використано діючі законодавчі акти Верховної Ради України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг), Ліги страхових організацій України, Закону «Про страхування» та інших.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 86 сторінок, включаючи 14 таблиць, 9 рисунків, 2 додатка і список використаної літератури із 51 найменувань.

Публікації. Матеріали дослідження були висвітлені на III Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» (ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2019 рік.)

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні основи організації морського страхування в Україні»* розглянуті економічний зміст та класифікація морського страхування. Проаналізовані особливості окремих видів морського страхування. Розглянуто державне регулювання морського страхування в Україні.

У другому розділі *«Оцінка та аналіз сучасного стану морського страхування в Україні (на прикладі страхової компанії ПРАТ «АСК ІНГО Україна»)»* проведений аналіз сучасного стану морського страхування в Україні; розглянута загальна характеристика та приділяється велика увага історії становлення страхової компанії ПРАТ «АСК ІНГО Україна», стану на сьогоднішній день, проведена оцінка фінансово-господарської діяльності страхової компанії та проаналізовано стан морського страхування в компанії ПРАТ «АСК ІНГО Україна».

У третьому розділі *«Основні напрямки розвитку морського страхування в Україні»* визначені проблеми розвитку морського страхування в Україні. Також запропоновані напрямки удосконалення та перспективи розвитку ринку морського страхування в Україні та ПРАТ «АСК ІНГО Україна».

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах розвитку міжнародних зв'язків значну роль відіграє морський транспорт, перевезення яким користуються попиту у підприємств великого та середнього бізнесу, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Перевагами морських перевезень є порівняно низька вартість у розрахунку на одиницю ваги та можливість транспортування вантажів різних властивостей і розмірів при забезпеченні їх збереження. Разом з тим морський транспорт відрізняється високим рівнем капіталоемності виробництва транспортних послуг і низькою рентабельністю, що суттєво стримує вкладення коштів у оновлення основних засобів. Тому організація будівельних та ремонтних робіт на морському транспорті, а також придбання нових суден і обладнання вимагають значних інвестиційних ресурсів.

У результаті сучасний стан національного торговельного флоту не відповідає міжнародним стандартам (технічне оснащення, експлуатаційні характеристики, основні параметри безпеки тощо), характеризується високим рівнем зносу морських транспортних засобів, а також відсутністю державного контролю у сфері безпеки мореплавства. Незважаючи на таку ситуацію, потреба в морських перевезеннях постійно зростає.

Але слід зазначити, що морські перевезення є одним з найбільш ризикованих видів діяльності. Відповідно до встановлених міжнародних стандартів безпеки, судновласники не виходять у море без страхування судна та своєї відповідальності, оскільки ризики, які виникають у процесі їх діяльності, можуть призвести до великих збитків. Тому питання забезпечення

безпеки морських перевезень сьогодні є однією з основних проблем торговельного мореплавства.

Настання страхових випадків у значному ступені залежить від технічного стану судна та кваліфікації екіпажу. Згідно зі статистикою, причинами морських катастроф у 80 % випадків є помилка людини. Тому необхідно сформувавши такий механізм забезпечення безпечної та безаварійної роботи морського транспорту, який би попереджував настання небезпечних подій, передбачав компенсацію збитків при їх настанні та відповідав міжнародним стандартам.

Основним елементом такого механізму є морське страхування, оскільки воно забезпечує відшкодування заподіяних збитків унаслідок страхових випадків, визначених у договорі страхування. Страхові компанії, як і судновласники, зацікавлені в тому, щоб їх страхувальники дійсно забезпечували безпеку мореплавства в процесі експлуатації своїх суден. При цьому страховики повинні співпрацювати зі страхувальниками та суттєво впливати на виконання вимог безпеки власниками та операторами суден. Тому використання повноцінного страхового захисту та його впливу на дотримання встановлених вимог безпеки мореплавства є важливою умовою розвитку вітчизняного морського транспорту.

Проведений аналіз системи морського страхування на прикладі ПРАТ «АСК ІНГО Україна» показав, що страхова компанія страхує КАСКО суден на базі своїх правил страхування. Об'єктами страхування є судна будь-якого розміру, типу та вартості. Так, обсяги валових надходжень страхових платежів від страхування водного транспорту в 2016 р. склали 3417 тис. грн. З 2016 р. вони скорочувалися і склали 1845 тис. грн. в 2018 р. Загальний обсяг страхування відповідальності власників водного транспорту складає 1301 грн. в 2018 р. Обсяги страхових виплат склали 433 тис. грн. в 2016 р., а в 2018 р. вони склали тільки 14 тис. грн.

Аналіз стану морського страхування в Україні дозволив нам виділити проблеми в його організації:

1) існує великий перелік ризиків, які можуть включатися лише як додаткові за окрему плату (наприклад, воєнні та страйкові ризики, відповідальність за природне псування товару, самозгоряння, окислення, а також пошкодження товару гризунами);

2) договори страхування мають великий перелік винятків із страхових випадків, що обумовлюється сучасним фінансовим станом страховиків; вітчизняні страховики пропонують судновласникам набагато вужчий обсяг страхового покриття у порівнянні з розвинутими країнами;

3) маючи лише динамічні показники розвитку аварійних випадків окремо взятого судна конкретного власника, страховикам неможливо спрогнозувати з достатнім коефіцієнтом довіри характер та час настання у майбутньому аварійних випадків з цим же судном;

4) страхові компанії дуже часто втрачають з поля зору такий важливий сегмент аварійності морських суден, як аварійні випадки, які настають під впливом людського фактору;

5) у звітності страховиків не виділяється окремо страхування вантажів та багажу (вантажобагажу), що перевозяться морським транспортом, тому не можливо проаналізувати стан та тенденції розвитку у цьому напрямку.

Таким чином, морське страхування не відповідає сучасним вимогам, але перші кроки для його розвитку на вітчизняному ринку вже зроблені. Тому необхідно підтримувати вже існуючі послуги морського страхування та вдосконалювати їх відповідно до міжнародних стандартів.

Україні слід активніше використовувати передовий зарубіжний досвід в частині розробки законодавчої бази морського страхування вантажоперевезень (ратифікувати Гамбурзькі правила, привести українські правила страхування вантажоперевезень у відповідність з міжнародними стандартами). Також в Україні можливим видається створення клубів взаємного страхування, які можуть діяти як неприбуткові організації, що діють з метою страхування своїх учасників. Крім того, доцільно впроваджувати міжнародний досвід додаткового морського страхування, що визначається обмеженістю подій, які будуть вважатися страховими випадками.

Для розвитку морського страхування в Україні страховики повинні вирішувати існуючі проблеми і переорієнтуватися на інтереси страхувальників. Необхідне реформування діючої системи страхування вантажів, що перевозяться морським транспортом, застосування інноваційних методів України Союзу морських страховиків. Подібні союзи існують практично у всіх країнах, де є страховики морських ризиків. Тому поява такої організації в Україні є логічно обґрунтованою, яка може свідчити про достатню зрілість ринку морського страхування. Зазначені рекомендації сприятимуть розвитку ринку морського страхування в Україні, підвищенню якості наданих страхових послуг і більш повному забезпеченню інтересів і потреб страхувальників.

Страховій компанії ПРАТ «АСК ІНГО Україна» для підвищення ефективності морського страхування в якості основного варіанту страхування відповідальності судновласника перед третіми особами доцільно використовувати страхування за фіксованою схемою - фіксована премія і фіксована відповідальність. ПРАТ «АСК ІНГО Україна» запропоновано універсальний варіант страхування ризиків вітчизняного судновласника: спільна участь ПРАТ «АСК ІНГО Україна», національного страхового брокера (ризикового менеджера судновласника) та іноземного страхового брокера, що спеціалізується на врегулюванні збитків. Також страховій компанії ПРАТ «АСК ІНГО Україна» доцільно звернути на укладення договорів страхування морських ризиків та прописування в них умов, що містяться в правилах страхування. У випадку якщо компанія систематично отримує або відправляє морським шляхом значні партії вантажів, то необхідно пропонувати генеральний договір, за яким всі вантажі, що відправляються або одержувані страхувальником в певний період часу, наприклад, за один рік, вважаються застрахованими.

АНОТАЦІЯ

Ольховський Д. В. «Стан та перспективи розвитку морського страхування»

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «072

Фінанси, банківська справа та страхування» за магістерською програмою

«Фінансовий та страховий менеджмент»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є економічні процеси здійснення послуг по морському страхуванню страховою компанією ПРАТ «АСК ІНГО Україна». Предметом виступають теоретичні та практичні основи формування та надання послуг з морського страхування, проблеми та шляхи вирішення, що виникають в даному виді страхування, а також перспективні напрямки розвитку ринку морського страхування України.

У роботі розглядаються поняття, види та особливості морського страхування. Проведена оцінка та аналіз стану морського страхування в Україні та в страховій компанії ПРАТ «АСК ІНГО Україна».

В третьому розділі запропоновані основні напрямки розвитку морського страхування в Україні та в страховій компанії ПРАТ «АСК ІНГО Україна».

Ключові слова: морське страхування, страхові ризики, ринок морського страхування, страхова компанія, аналіз, розвиток, вдосконалення.

ANNOTATION

Olkhovsky D.V. "Status and prospects of marine insurance"

qualification work for a master's degree in

"072 Finance, Banking and Insurance" in the master's program

"Financial and insurance management"

Odessa National Economic University

Odessa, 2019

The master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the economic processes of marine insurance services by the insurance company PJSC "ASK INGO Ukraine". The subject is the theoretical and practical foundations of the formation and provision of marine insurance services, problems and solutions that arise in this type of insurance, as well as promising areas of development of the marine insurance market in Ukraine.

The concept, types and features of marine insurance are considered in the work. An assessment and analysis of the state of marine insurance in Ukraine and in the insurance company PJSC "ASK INGO Ukraine".

The third section offers the main directions of development of marine insurance in Ukraine and in the insurance company PJSC "ASK INGO Ukraine".

Key words: marine insurance, insurance risks, marine insurance market, insurance company, analysis, development, improvement.